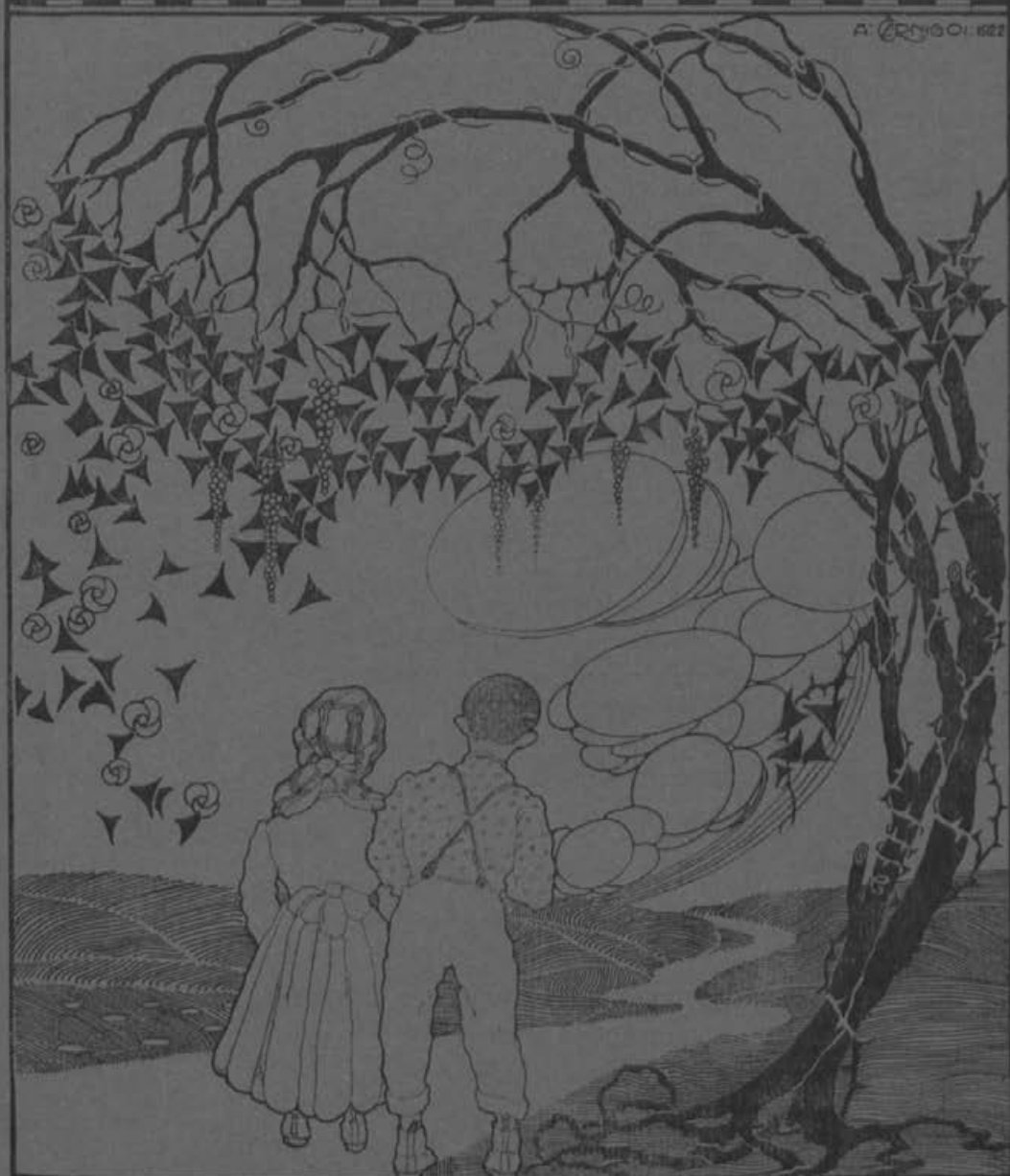

Novi-Rod

A. ČERNOSI. 1922

Št. 11

List za
mladino

1922

NOVI ROD

izhaja v zvezkih po enkrat na mesec ter stane na leto 12 L. za pol leta 6 L. za četrt leta 3 L.; posamezne številke so po 1 L.

Letna naročnina za inozemstvo: 15 L.

Izdaja „Zveza jugoslovanskih učiteljskih društev“
v Trstu.

VSEBINA

Stano Kosovel: MATERINSKI MOTIV	Str. 161
Poldi Leskovec: RUDAR (z risbo E. Mayerjeve)	„ 162
Ivan Albreht: BREZEN, LISCEK IN SMRT (z risbo V. Piloni)	„ 163
L. N. Tolstoj - Ivan Vouk: ZRNO VELIKO KOT KURJE JAJCE	„ 164
Fran Lipah: GRAŠČAK in HLAPEC (Norveška narodna)	„ 166
Cvetko Golar: SINOVI DO KOLEN SREBRNI, DO PRSI ZLATI (z risbo A. Černigoja)	„ 167
Josip Ribičič: ZEMLJA (z risbo E. Mayerjeve)	„ 171
POUK IN ZABAVA	„ 172
KOTIČEK MALIH	„ 175

Odgovorni urednik: Josip Ribičič.

Uredništvo se nahaja: v Trstu, ulica Fabio Severo šte. 25.

Upravišтво: Škorklja Sv. Peter šte. 62.

Tiska tiskarna „Edinost“

v Trstu.

STANO KOSOVEL:

MATERINSKI MOTIV.

Majka pestuje in zvezdice šteje,
 dete je tiho in sladko se smeje,
 svet se zapleta v svetl kolobarček,
 v ta kolobarček je vdelan ollarček,
 in pred ollarčkom srebrno cinglja
 vглаšena pesmica ta:

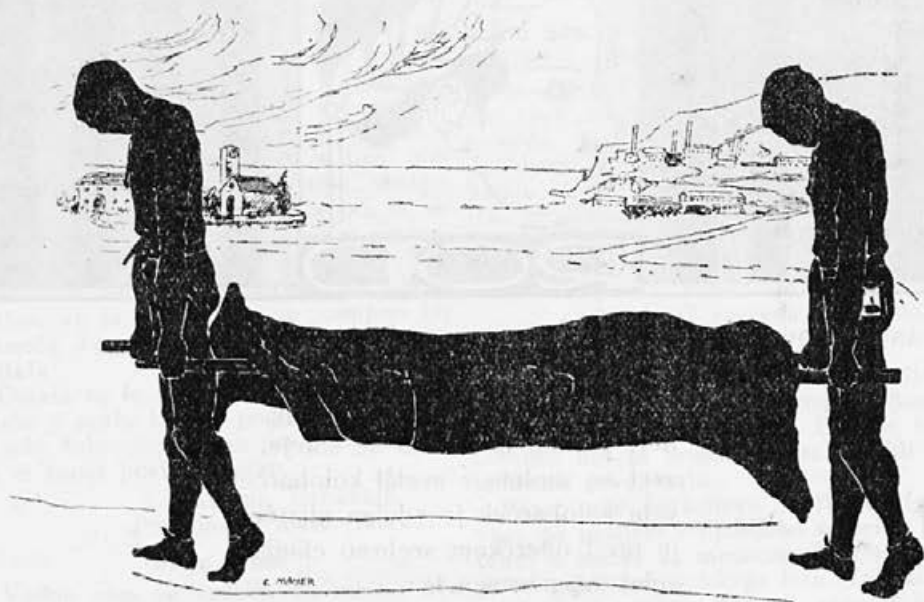
„Kaj pa to dete bo majčici dalo
 kadar bo jabolko zrelo postalo?
 Ali podprlo bo deblo slabotno,
 mari ostavilo starko sirotno,
 pa brez sledi se podalo med svet
 kjer je kri mrzla ko led?

Ali — ko megla mu svite zagrne —
 bolno, izčrpano k meni se vrne
 z bridkimi tožbami: „Mati, oj mati,
 glejte me, dajte me spet negovati,
 v svetu razklalo se mi je srce —
 meni je strašno gorje“

Kot da prestala šumeti je svila
 v vzdih se je pesmi sladkost potopila,
 zvončkov srebrnih namah več ni čuti,
 vse je zastalo v tej kruti minuti;
 dete zaplače, tišine ni več —
 matere sreča je preč.

POLDI LESKOVEC:

RUDAR.

„Spavaj moj sinko, v daljah neznanih
solnce še spi;
ravno pri sveti Barbari v linah
odbila je tri.

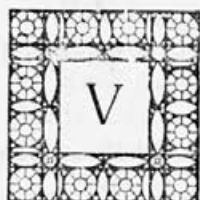
Globoko pod zemljo v temne rove,
kjer solnca ni,
mora tvoj atek zdaj urno na delo,
da te preživi.“

In šel je rudar zdrav, čil in krepak
tja v temni rov — — —
a ko je poldne zvonilo, so mrtvega
nesli domov.

□ □ □ □

IVAN ALBREHT:

BREZEN, LIŠČEK IN SMRT.

hudi zimi se je zaletel k nam pisan lišček in je z otožnim glasom zaprosil gostoljubja. Venomer je privzdigaval noge, in peroti so mahavo visele od njega, tako ga je zeblo.

Boris, ki je star štiri leta, je predlagal:

«V sobo ga nesimo, da se pogreje!»

«Ne smemo. Bilo bi mu naenkrat preveč toplo.»

Še dalje sem razložil, kako in zakaj bi mu nenadna sprememba toplote škodovala in morda povzročila celo smrt. Špelica, ki šteje dve leti življenja, ni mogla ničesar razumeti, pa je vendar hotela nekaj veljati v razgovoru in je pridno vpraševala:

«Ali res? Zakaj? Ali res?»

No, v par dneh je bil lišček čisto domač pri nas in se je menda počutil prav dobro. Veselo je skakljal po kletki in včasih smo mu odprli tudi vrata, da je imel vso sobo na razpolago.

Poleg ljudi smo imeli zdaj kar dvoje živali, ki smo jih takorekoč prištevali k družini. Brezen, mlad kodrast pes, in pa lišček. Dokler ni bilo ptička, je imel pes mnogo veljave pri hiši. Moral je prositi, «dajati srečo», ležati na povelje ter več sličnih spretnosti. Lišček ga je seve naenkrat izpodrinil in pes je moral tiho prenašati zapuščenost in se udati usodi. Ne Boris, ne Špelica, nihče se ni menil zanj, pač pa sta po cele ure posedala pri kleti in se pogovarjala.

«Ko sem bil jaz lišček,» je rekel Boris, «sem bil tudi v kletki.»

«Zakaj?» se je čudilo dekletce.

«Zato. To je tako,» je odvrnil Boris. «Preje sem pa letal zunaj in sem videl solnce in oblake in rože in polje in —»

«Ali res?» ga je prekinila Špelica.

«Res, kajne?» se je obrnil Boris k ptičku, ki je veselo sklanjal glavo in skakljal po kletki.

Brezen je ležal pod mizo in je potuhnjeno ogledoval zdaj deco, zdaj ptiča.

«Ali sem jaz tudi bila lišček?» je vprašalo dekletce.

«Ne vem.»

«Zakaj?»

«Ker ne morem vedeti vsega. Noben človek ne ve vsega.»

«Ali res ne?»

Boris je odprl vrata pri kletki in lišček je veselo hušknil po sobi. Posedel je tu, posedel je tam, potresal z repom in si skrbno gladil s kljunom

perje, ko je naenkrat šinil pes nadenj. Otroka sta kriknila, toda ptič je že ležal krvav in brez življenja na tleh, pes pa se je zopet skrnil pod mizo.

«Smrt,» je zajokal Boris in je bil ves bleđ.

«Smrt,» sta ponovila oba otroka hkratu, ko sem stopil v sobo.

Hotel sem ju potolažiti, a deček me ni poslušal, ampak je ponavljal venomer:

«Brezen je zdaj — smrt, kar proč ga dajmo.»

Vse je bilo zaman. Brezen je moral od hiše, lišček pa je ostal živ v dveh mladih srcih.

L. N. TOLSTOJ:

ZRNO VELIKO KOT KURJE JAJCE

Prevedel: IVAN VOUK.

ekoč so našli otroci v nekem jarku neko reč, ki je bila podobna kurjemu jajcu. Po sredini pa je šla brazda, da je bila reč podobna zrnu. Neki popotnik, ki je šel mimo, je kupil od otrok ta predmet in ga nesel v mesto in prodal kot redkost kralju.

Kralj je sklical modrijane in jim velel, naj doženejo, kaj je ta reč: ali je jajce, ali pa zrno? Modrijani so tuhtali in tuhtali, pa niso ničesar iztuhtali. Ko je ta reč ležala tam na oknu, je priletela kura in je začela kljuvati, da je izkljuvala luknjo. In tedaj so prišli modrijani do sklepa, da je ta reč zrno. Šli so h kralju in mu razodeli: «To je zrno in sicer rženo zrno.»

Kralj se je začudil. Naložil je modrijanom, naj doženejo, kje in kdaj se je rodilo to zrno. Modrijani so ugibali in ugibali, iskali po vseh mogočih knjigah, toda ničesar niso našli. Prišli so h kralju in mu rekli: «Ne moremo ti dati odgovora. V naših knjigah ni nič o tem napisanega. Zaslišati moraš mužike in izpraševati, ali je kdo med starejšimi že kdaj slišal, če so kje taka zrna sejali.»

Poslal je kralj služabnike in jim velel, naj privedejo k njemu najstarejšega mušika. Poiskali so zelo starega mušika in ga privedli pred kralja. Prišel je stavec, izpit, brezzob, jedva se je vlekel dalje na dvojih berglah.

Pokaže mu kralj zrno, a stavec je slabo videl: silno težko je napol otipal zrno.

Kralj ga izprašuje: «Ali ti je znano, dedec, kje se je rodilo to zrno? Morda si že sam sejal na svojem polju takšno žito, morda si že sam kupoval takšno zrno?»

Stavec je bil gluh, da je komaj ulovil kakšno besedo in s težavo razumel vprašanje. Potem pa je odgovoril:

«Ne, na svojem polju nisem sejal takega žita, ne sejal ga nisem, ne žel in tudi ne kupoval. Žito, ki smo ga kupovali, je imelo vedno majhna zrna. Vprašajte pa mojega očeta, morda je on kaj slišal o tem zrnu.»

Kralj pošlje po starčevega očeta in ga ukaže privedi predse. Našli so tudi starčevega očeta in ga privedli h kralju. Prišel je drugi stavec na eni bergli. Kralj mu pokaže zrno. Stavec je imel še dobre oči in je pregledal zrno. Kralj ga vpraša: «Ali veš morda, dedec, kje se je rodilo to zrno? Morda si že sam sejal na svojem polju takšno žito, morda si že sam kupoval takšno zrno?»

Dasiravno je bil tudi ta stavec trdih ušes, vendar je bolje slišal od sina. «Ne», je odgovoril, «na svojem polju nisem sejal takega žita, ne sejal ga nisem, ne žel in tudi ne kupoval, zakaj za mojih časov ni bilo še denarja. Takrat smo se preživel s svojim žitom, a v sili in potrebi smo ga dobili od sosedov. Ne vem, kje bi se bilo rodilo to zrno. Četudi je bilo naše zrnje večje in obilnejše od današnjega, tako pa le ni bilo. Pač pa sem slišal od očeta, da je za njegovih časov žito bolje zarodilo, a zrna, da so bila večja in obilnejša od naših. Njega vprašaj.»

Poslal je kralj po njegovega očeta. Našli so deda in ga privedli h kralju. Pred kralja je stopil stavec brez palice, hodil je lahko, oči so mu bile svetle, tudi je dobro slišal in govoril razločno. Kralj pokaže dedu zrno. Stavec je pregledal zrno in ga obrnil na vse strani:

«Že davno nisem videl takega zrna.»

Odgriznil je od zrna, požvečil drobec in rekel: «Prav tako je, kot tedaj.»

«Povej mi, ded, kje in kdaj je rodilo tako žito? Ali si že sam sejal na svojem polju takšno zrnje, morda si celo kupoval tako žito?»

In stavec je odgovoril: «Za mojih časov je povsod rodilo takšno zrnje. Sebe in druge sem hranil svoj čas s takšnim žitom. To zrnje sem sejal, žel in mlatil.»

Dalje vpraša kralj: «Povej mi dedek, ali si zares že kdaj kupoval tako zrnje in ali si ga sam sejal na svojem polju?»

Starec se je nasmehnil: «Za mojih časov,» je rekel, «ni prišlo nobenemu niti na um, da bi žito kupoval ali prodajal, zakaj takrat niso še vedeli za denar, pa tudi je imel vsakdo svojega žita dovolj.»

Dalje vpraša kralj: «Dobro torej, povej mi, kje si sejal svoje žito, kje je bila tvoja njiva?»

In ded je odgovoril: «Moje polje je bila Božja zemlja, a kjer sem zoral, tam je bila njiva. Zemlja je bila prosta. Svoje zemlje nismo poznali. Samo delo smo imenovali svoje.»

«Odgovori mi še na dve vprašanji,» pravi dalje kralj. «Prvo: čemu je takrat rodilo takšno zrnje, a danes ne rodi več? in drugo: kako je to mogoče, da hodi tvoj sin po dveh berglah, da je prišel sem tvoj oče na eni bergli, a ti si prišel kar tako; hoja ti je lahka, oči svetle, zobje krepki, a beseda ti je jasna in razločna? Razloži mi, starec, kako je to mogoče?»

In starec je odgovoril: «Dam ti odgovor na obe vprašanji: zato je danes tako, ker so ljudje prestali živeti od svojega dela, ampak hlepe po tem, da bi živeli od dela svojega bližnjega. V starih časih niso tako živeli, v starih časih so živeli ljudje po božje: svoje so uživali in niso izkoriščali tujega.»

□ □ □ □

FRAN LIPAH:

GRAŠČAK IN HLAPEC.

(Norveška narodna).

Ivel je graščak, ki je bil tako ošaben, da je že oddaleč na cesti nad vsakim zavpil: «Umaknite se! S poti graščaku!» Nekoč pa se je vozil sam kralj po tistih krajih. «Umaknite se, pojdite mi s poti» je vpil graščak že oddaleč kakor po navadi. Kralj pa se ni zmenil zato in graščak se mu je moral umakniti. Kralj mu je rekel: «Jutri mi prideš na dvor in če mi ne odgovoriš na tri vprašanja, ki ti jih bom stavil, zgubiš graščino za kazen, ker si tako ošaben». To je graščaka močno prestrašilo. Vpiti in razgrajati je znal, na vprašanje kaj pametnega odgovoriti pa ne. Poklical je svojega hlapca, o katerem so govorili, da je zelo premeten. Povedal mu je, da ga je strah iti pred kralja, češ da «en norec lahko tako vprašanje stavi, da deset modrijanov ne zna odgovoriti» in nagovoril je hlapca, naj gre mesto njega na dvor.

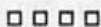
Hlapec se je oblekel v graščakovo obleko in šel na kraljevi dvor. Kralj ga je sprejel v najlepši obleki, s krono na glavi in žezlom v roki, v takem sijaju, da še nikoli tega.

«No, ali si prišel?» je zavpil kralj nad njim. «Seveda sem prišel», je odgovoril hlapec. «Najprej mi povej» je rekel kralj, «kako daleč je od

vzhoda do zahoda?» «En dan hoda», je odgovoril hlapec. «En dan hoda? Kako to?», je vprašal kralj. «Zato ker solnce pride ravno v enem dnevu od vzhoda do zahoda», je odgovoril hlapec. «Dobro», je rekel kralj, «pa mi povej, koliko sem vreden v taki dragoceni obleki kot sem sedaj?» «Sam Kristus je bil prodan za trideset srebrnikov, zato mislim, da ti nisi več vreden kot devetindvajset srebrnikov», je odgovoril hlapec. «Seveda, res je to», je rekel kralj, «ko si pa že tako premeten, mi pa še povej, kaj jaz sedaj mislim?»

«Oh, gospod kralj», je rekel hlapec, «ti gotovo sedaj misliš, da imaš graščaka pred seboj, pa se zelo motiš, kajti jaz sem samo njegov hlapec».

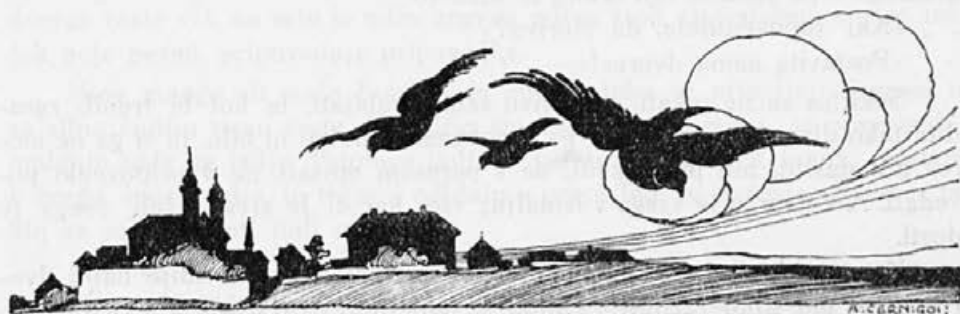
«Pa pojdi v božjem imenu domov», je rekel kralj, «in postani graščak, graščak pa naj ti odslej služi za hlapca». In tako se je tudi zgodilo.

CVETKO GOLAR:

SINOVI DO KOLEN SREBRNI, DO PRSI ZLATI.

RUSKA PRAVLJICA.

A. ZERNIGOI:

V nekem carstvu je živel trgovec, ki je imel dve hčeri. In razglasi po vsem carstvu: «Kateri carjevič vzame mojo najmlajšo hčer za ženo, temu bo rodila tri sinove — do kolen srebrne, do prsi zlate, s svetlim mesecem na čelu in z zvezdami na sencih.»

Pride iz drugega carstva kraljevič Ivan, poprosi za njeno roko in se z njo oženi. Čez leto dni mu rodi sina — do kolen srebrnega, do prsi zlatega, s sijajnim mesecem na čelu in s zvezdami na sencih».

Starejša sestra pa ji je bila nevoščljiva, podkupi babico-čarovnico, in ta vzame otroka ter ga spremeni v goloba. Spusti ga na široko polje in gre h kraljeviču, mlademu očetu ter mu reče:

«Tvoja žena je rodila mačka».

Kraljevič se razsrdi, ali ji odpusti do drugega sina.

Drugo leto mu rodi trgovska hči zopet divnega sina; babica-čarovnica ga spremeni v goloba in spusti na prostrano polje ter reče kraljeviču, da

mu je žena rodila kužka. Kraljevič se silno razjezi, ali odloči čakati še tretjega sina. Ali tudi tretji pot se zgodi isto: Čarovnica spremeni dečka v globa, a kraljeviču javi, da se mu ni rodil sin, temveč kos lesa.

Vsi trije bratje se zbero sredi čistega polja in odlete za trikrat deveto deželo v trideseto carstvo.

Kraljevič sklene počakati še četrtega sina, a četrti sin se rodi navaden — niti v zlatu, niti v srebru, brez zvezd, brez meseca. Ko to kraljevič zasliši, skliče takoj svoje velmože in kneze; posvetovali so se in sodili in vsi skupaj so sklenili, da naj se kraljična s sinom postavi v sod in vrže v morje.

In res, spravijo ju v sod in spuste v morje. Sod plava vse dalje in dalje, a kraljičin sin rase ne po urah, temveč po minutah. Val zanese sod k otoku — kjer se razbije ob kraju. Sin stopi z materjo na otok in se začneta razgledavati, kje bi se mogla nastaniti. Na poti v gosto šumo zagleda sin na cesti mošnjico. Pobere jo in se razveseli: V mošnjici je bil kremen in ognjilo. E, zdaj je lahko ogenj ukresati! — In glej, udari z ognjilom ob kremen — pa skočita ven sekira in kladivo:

«Kaj zapovedujete, da storiva?»

«Postavita nama dvorec!»

Sekirica začne sekati, a kladivo žeblje zabijati, in kot bi trenil, zgradi tako diven dvorec, kakor ga v nobenem carstvu ni bilo, in si ga ne moreš niti misliti, niti predstaviti, ne s peresom opisati, ne v pripovedki povedati. A v dvorcu je vsega v izobilju; vse, kar ti le srce zaželi, vsega je dosti.

Kar se pripeljejo nekoč mimo otoka na ladji trgovci, vidijo bairni dvorec in se mu silno začudijo. Odtod se odpeljejo v carstvo kraljeviča Ivana, ki se je bil medtem že oženil z drugo ženo. Komaj pristane ladja z robo k bregu, gredo nemudoma trgovci s poročilom in z darovi h kraljeviču.

«Ej, trgovci», jim reče kraljevič Ivan, «mnogo morja ste prevozili, bili ste v raznih deželah, ali ne veste nič novega?»

Trgovci mu povedo, da je na morju, na oceanu, na tem in tem otoku rasla dozda gosta šuma, in da so živeli tam razbojniki; peš nisi mogel iti skozi, niti konjenik na konju, a zdaj je tam takšen dvorec, da ni lepšega na vsem svetu. V njem pa živi prekrasna kraljična s sinom.

Kraljevič Ivan se začne odpravljati na ta otok, hoče mu se tja, da vidi na lastne oči to čudo. A starejša sestra njegove prve žene, hudodelka, ga začne pregovarjati:

«Kakšno čudo je to», reče, «glej, to je čudo: Za trikrat deveto deželo v tridesetem carstvu, leži zelen vrt: v tem vrtu je mlin, ki sam od sebe melje, sam žito veje in meče pleve sto vrst daleč. Zraven mlina pa stoji

zlat steber, na njem visi zlata kletka, in po stebru hodi učen maček: Ko gre gor, poje pesmi, ko gre dol, pripoveduje pripovedke.»

Trgovci pa medtem odplovejo naprej in se pripeljejo h kraljični na otok. Ona jih sprejme s častmi in radostno pogosti. Začno se pogovarjati o tem in onem; trgovci pripovedujejo, da so bili pri kraljeviču Ivanu, ki je hotel z njimi na otok, da vidi dvorec, pa ga je starejša sestra njegove prve žene pregovorila.

Kraljičin sin sliši vse to, in komaj so odplule tržovske ladje, potegne svojo mošnjico, udari z ognjilom ob kremen — takoj skočita ven sekirica in kladivo.

«Kaj zapovedujete?»

«Do jutri mora biti okoli našega dvora zelen vrt, na vrtu mlin, ki sam melje, sam žito veje in pleve sto vrst daleč raznaša. Zraven mlina naj stoji zlat steber, na njem naj visi zlata kletka, in po stebru naj hodi učen maček.»

Ko se drugi dan kraljična s sinom zbudi, je bilo že vse gotovo: Okoli dvorca raste vrt, na vrtu je mlin, zraven mlina stoji zlat steber, a učen maček poje pesmi, pripoveduje pripovedke.

Mine mnogo ali malo časa — in mimo otoka se pripeljejo trgovci in se silno čudijo temu čudu. Kraljičin sin zapazi bela jadra, se spremeni v muho in sede na ladjo. Priplava ladja v carstvo kraljeviča Ivana, pristane k bregu, spusti sidra, in trgovci odidejo s poročilom in darovi v dvorec; takoj za njimi prileti tudi muha.

«Ej, trgovci, ej, junaki», reče kraljevič Ivan, «dosti morja ste prevozili in videli ste mnogo različnih dežel, ali niste slišali nobene novice?»

Trgovci mu odgovore:

«Na morju, na oceanu, na takšnem otoku, kjer je rasla dozdej gosta šuma in so strašili razbojniki, da ni bilo mogoče iti skozi niti pešcu na nogah, niti konjeniku na konju — tam je takšen dvorec, da lepšega ni na vsem svetu. V dvorcu živi prekrasna kraljična s sinom. Okoli dvorca se širi zelen vrt, na vrtu je mlin, ki sam melje, sam žito veje in sto vrst daleč pleve trosi; a zraven mlina stoji zlat steber, na njem visi zlata kletka, in po stebru hodi učen maček: Gre gor — poje pesmi, gre dol — pravi pripovedke.»

Kraljevič Ivan se začne odpravljati na otok, hoče se mu videti ta čudesa, a starejša sestra, hudodelka ga začne pregovarjati:

«Kako je to čudo», reče. «Glej, to je čudo: Za trikrat deveto deželo, v tridesetem carstvu stoji zlat bor; na njem sede rajske ptice in pojejo carske pesmi.» Tu se muha razsrdi, vkolje tetko v nos in zleti skozi okno.

Kraljičin sin prileti domov kot muha, se spremeni v junaka, potegne kremen in ognjilo, udari — skočita ven sekira in kladivo:

«Kaj zapovedujete?»

«Jutri zjutraj mora stati na vrtu zlat bor, na njem naj sede rajske ptice in pojejo carske pesmi!»

Drugo jutro se zbudi kraljična s sinom — a bor že raste na vrtu.

Zopet se pripeljejo trgovci mimo otoka in se silno začudijo; odplovejo v carstvo kraljeviča Ivana, a kraljičin sin se spremeni v komarja in se pripelje z njimi na ladji.

«Ej, trgovci, ej, junaki», reče kraljevič Ivan, «dosti morja ste prevozili, mnogo raznih dežel ste videli — ali niste kje slišali kake novice?»

Trgovci mu odgovore:

«Na morju, na oceanu, na tem in tem otoku živi v dvorcu prekrasna kraljična s sinom. Okoli dvorca se širi zelen vrt, na vrtu je mlin, ki sam melje, sam veje, na sto vrst pleve razsipa. Zraven mlina stoji zlat steber z zlato kletko in po stebru hodi učen maček: Gre gor — poje pesmi, gre doi — pravi pripovedke. In na vrtu raste zlat bor, na njem sede rajske ptice in pojejo carske pesmi.»

Kraljevič Ivan se začne odpravljati na otok, hoče mu se ta čudesa videti, a starejša sestra, hudodelka, ga od tega odvrača:

«Kako je to čudo?» reče. «Glej, to je čudo: Za trikrat deveto zemljo v tridesetem carstvu žive trije rodni bratje, do kolen so srebrni, do prsi so zlati, na čelu jim sije mesec, na sencih jim gore zvezde.» — Tu se komar razsrdi, piči tetko bolj kot prvič v nos in zleti skozi okno.

Prileti domov, se spremeni v junaka in pove vse materi.

«Ah» reče kraljična, «to so moji sinovi, a tvoji bratje».

«Jaz jih grem iskat!»

Ali čez dolgo, ali čez malo časa — pride kraljičin sin v trideseto carstvo, zagleda — kočo na poljani.

«Hajd, naj vstopim, da se odpočijem!»

Stopi v sobo — najde pogrnjeno mizo, na mizi leže trije kruhki, tri steklenice žganja, a nikjer ni žive duše. Takoj odlomi košček in poje od vsakega kruhka drobivec, odpije iz vsake steklenice požirek in se skrije v zapeček.

Naenkrat prilete trije golobi, udarijo s perutnicami ob zemljo in spremenene se v krasne junake! Do kolen so srebrni, do prsi zlati, s sijajnim mesecem na čelu, z zvezdami na sencih. Stopijo k mizi — glej, kruhki so načeti, žganje odpito in začno med seboj govoriti:

«Da se je vtihotapil tat, bi nam bil vse odnesel, a ta je samo pokusil. Očividno je pošten človek prišel k nam v goste.»

Ko najmlajši brat sliši te besede, stopi izza peči in reče:

«Zdravo, rodni bratje! Mati vas lepo pozdravlja in k sebi kliče».

Koliko je bilo zdaj radosti, koliko veselja! Ko se naljubijo, udarijo vsi štirje ob zemljo spremene se v golobe in odlete k svoji materi.

Kmalu nato se pripeljejo mimo otoka trgovske ladje. Trgovci gledajo in se divijo... In priplovejo v carstvo kraljeviča Ivana, gredo k njemu s poročilom in darovi. In jih vpraša:

«Ali niste slišali kake novice?»

Trgovci mu povedo o čudnem otoku in pristavijo:

«A na tem otoku živi prekrasna kraljična s štirimi sinovi; trije so neopisno lepi —, do kolen srebrni, do prsi zlati, s sijajnim mesecem na čelu, s zvezdami na sencih. Hodijo, sprehajajo se po vrtu — in ves vrt sije.»

Kraljevič Ivan ni več odlašal, sede na ladjo, pa hajd — k otoku, kjer ga pričakuje žena in štirje sinovi. Poljubijo se, objamejo in poizvedo vse, kar je bilo. Ko zve kraljevič Ivan za vso skrivnost, zapove takoj, naj starejšo sestro, hudodelko, ubijejo iz puške. Drugo ženo pa, ki je bila tudi huda vešča, zapodi v lesove in začne živeti zopet s prvo ženo in s sinovi, ki so bili do kolen srebrni, do prsi zlati. —

□ □ □ □

J. RIBIČIČ:

ZEMLJA.

trudno zemljo so vrezali troje globokih ran — troje hladnih grobov. V prvi grob so položili betežnega starca, v drugi težkega moža, v tretji bledega mladeniča. Prvi grob so okrasili z dragocenim vencem, drugega s šopkom rož, a tretji je ostal prazen.

Zadremal je dan, vzbudila se je noč in odbila je ura duhov.

Pa se zgane prvi grob in iz groba se dvigne starec. Sede kraj jame in njegovi koščeni, nemirni prsti se zarijejo v gorko grudo. Podplute oči se mu zagledajo v noč, sežejo v daljno daljo in se ustavijo ob spominu, ki je bil v življenju že pozabljen.

Ko je oživel spomin, je šla starčeva dlan božajoče preko domače prsti. In starec je vzdihnil:

«Ne zavrzi me, majka! Stoterokrat sem te v življenju zatajil, tisočero krat proklel! Iskal sem zakladov, ki mi jih tvoje uboštvo ni moglo dati. Ko sem si nabral zakladov, sem se sramoval tvojega beraštva! Da te skrijem in da si ne umažem nog, sem položil preprogo nate. Nocoj pa sem spoznal tvoje bogastvo! In zato te prosim: ne zavrzi me, majka!»

«Lezi in počivaj v miru!» je dahnila zemlja.

Starec je legel in zemlja ga je tesno objela.

Še drugi grob se je zganil. Iz groba je stopil mož. V žuljavih rokah je držal kepo prsti in govoril:

«Bodi usmiljena majka! Stoterokrat sem te proklel, tisočero krat te v mislih ponižal. Izkoriščal sem te, izžemal! In ko sem te vso izžel, sem mislil nate s srdom. A čim bolj sem te klel, čimveč sem te zaničeval, tembolj si mi bila darežljiva. Bodi usmiljena majka!»

«Lezi in počivaj v miru!» je dahnila zemlja.

Mož je legel in zemlja ga je mehko objela.

Že je stal mladenič ob tretjem grobu. Stal je in gledal. Pa je pokleknil in se sklonil. Njegovi prozorni prsti so se globoko zarili v zrahljano prst; iz oči so mu padale mrzle solze in trepetajoča ustna so se zgenila:

«Odpusti, ti dobra, ti usmiljena! Šel sem skozi življenje brez koristi, prehodil sem pot brez cilja. Pel sem ti hvalo in slavo, a kjerkoli sem pel, so mi dejali, da te tlačim po nepotrebnem. In ko sem to tudi sam spoznal, so me položili v tvoje naročje, da ti bom še bolj v nadlego. Odpusti, majka, odpusti sinu, ki je mislil, da ti izkaže svojo hvaležnost z vročimi besedami. Odpusti, dobra majka!»

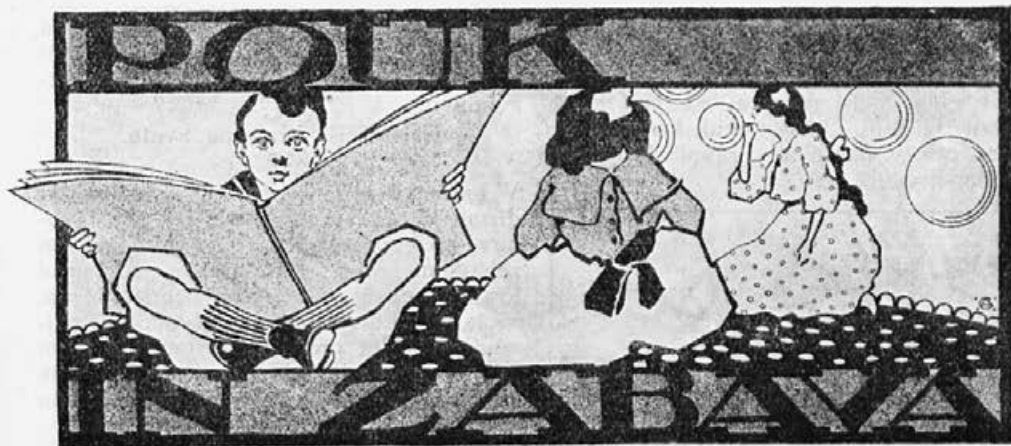
«Lezi in počivaj v miru, ti moj najmlajši!» je dahnila zemlja.

Mladenič je legel in zemlja ga je gorko objela.

Tedaj je zavelo z juga. Preko visokega zidu je priplesalo belo cvetje, zletelo preko dveh grobov in se vstavilo na tretjem.

V zvoniku se je zgenilo in na zemlji je zavladal pokoj.

Selitev ptic.

Velike selitve ptic — selivk so že v starih časih vzbujale pozornost. Mnogo knjig so prirodoslovci o tem napisali. Nekoč so bili prirodoslovci mnenja, da se dvignejo ptice-selivke do 12.000 metrov višine, ko se selijo. Izkazalo se pa je da je v takih višinah prehud mraz (od 20—40 stopinj pod ničlo.) S pomočjo letalcev v aeroplanih, se je zamoglo v zadnjem času določiti, da se ptiči ne dvigajo v višine nad 3000 metrov.

Razni ptiči ubirajo vedno eno in isto pot. Kako najdejo to pot, to je še skrivnost. Govori se o nekakem magnetičnem privlačevanju, o starih pticah, ki kažejo mlajšim pot — a to so samo domneve.

Selitev ptic od severa proti jugu se prične že v poznem poletju, še predno začno pihati jesenski vetrovi. Najprej se seli štoklja, za njo drugi.

Kaj je vzrok, da se odpravijo selivke proti jugu v času, ko še ni mraza in ko jim najmanj primanjkuje živeža? Tega ne bo mogel človeški razum dognati.

Doslej so se določili načini in poti selitve 133 vrst ptičev. Tako preleti bela štoklja, ki živi vzhodno od Weserja Balkan, Malo Azijo, Sueški prekop, sledi reki Nilu in se ustavi v južni Afriki: one pa ki prežive pomlad in del poletja zahodno od Weserja lete čez Francijo, Špansko in čez Gibraltar v Afriko.

Divje race, ki žive v Sibiriji sledijo obrežju Baltičkega morja in Severnega morja. To je najdaljša pot vseh ptic-selivk. Kakor je pot različna, tako različna je tudi hitrost letanja. Dnevno prelete selivke od 100—400 km. Najhitrejša dosežejo brzino brzovlaka. Daljšo pot prelete samo ko letajo čez morja.

Znano je, da se nekateri selivci porazvrste v obliko klina, ko se odpravijo

na pot. To zaradi tega, da s skupnimi močmi režejo zrak. Med temi ptiči je tudi divja raca. (Glej sliko.) Spreddaj leti najmočnejši racman, ki ima najnapornejše delo. On je nekak kažipot. Večina ptičev pa leta v ravni črti, drug poleg drugega.

Računstvo Eskimov.

Jezik Eskimov, prebivalcev najsevernejših krajev naše zemlje, pozna precej izrazov in besed, tako, da se ta narod z lahkoto izraža o vsem, kar ga obdaja. Za gotove predmete in stvari, ki jih dnevno srečuje, pozna razmeroma še več besed, nego marsikateri drug narod. Ali v računstvu je tako malo podkovan, da bi ga pri nas vsak prvoletnik prekosil. Števila čez desetico sploh nimajo pri njem nikakih besed. Že števila do deset mu delajo težkoče. Navadno si pomaga z rokami in s prsti: za števila do pet rabi prste ene roke, od pet do deset jemlje še drugo roko na pomoč. V veliko zadrego pa spravijo Eskima števila čez deset. V takih slučajih, pokliče svojega soseda ter se posluži še njegovih rok. A s tem pokaže komaj število dvajset.

Neki Anglež pripoveduje, da mu je hotel nekoč Eskimov dopovedati število trideset. Bila sta sama in Eskimo je srečno dospel do števila dvajset. Dvignil je roke Angležu in še svoje. Nato je dolgo premišljeval, kako bi prispel do petindvajset — končno dvigne še nogo in ko mu Anglež prikima, češ da je razumel, bi najrajši dvignil še drugo nogo, da bi bil težki račun dokončan. A to je seveda nemogoče. Šele ko dvigne še Angležu nogo, se je zadovoljno nasmehnul in povedal, da je s tem končano. Ako pomislimo, da živi Eskimo skoro

popolnoma ločen od sveta ter da se mu malokdaj dogodi, da bi moral računati čez deset, nam bo njegovo neznanje razumljivo.

Najstarejši zvon na svetu.

Zvonove so poznali že v starem veku. V Indiji so zvonovi že od začetka budizma klicali vernike na zbirališča. Zvonove so uporabljali že pred Kristusovim rojstvom. Med izkopninami so pred kratkim našli v Babilonu bronast zvon, ki je bil vlit, po mnenju učenjakov, najmanj 1000 let pred Kristusom. Na njem je polno lepih okraskov in bat ima obliko kačje glave. To je brezdvomno najstarejši zvon, ki se je doslej našel.

Usoda izmučenih živali v puščavah.

Arabec pusti vsako žival, ki mu ne more slediti, na tleh, kjer omaga. Tudi z velblodom, ki ga sicer visoko čišla, ne dela drugače. Te živali so obsojene na počasno smrt. Njih okostje pa služi Arabcu kot kažipot, zakaj v puščavah ni ne drevja ne gora, ki bi popotnikom določale poti.

O tem neusmiljenem početju nam poroča francoski pisatelj Guy de Maupassant sledeče:

«Nekega dne zapazimo pred seboj nekaj sivega v pesku. Ko se približamo se dvigne s tal glava umirajočega velbloda. Tako je gotovo ležal tu več dni. Njegove dolge noge so ležale v vročem pesku brez moči. Njegovo čelo, ožgano od vročih solnčnih žarkov, je bila ena sama velika rana. Ko nas je zagledal, se ni premaknil, kakor da bi se bil že vdal v svojo usodo. Na svojih poteh je videl mnogo svojih tovarišev tako umirati. Spoznal je človeško trdosrčnost.

Odšli smo mimo. Še dolgo potem sem videl njegov izsušeni vrat, ki je molel iz peska. Umirajoči je žalostno gledal za nami, za zadnjimi ljudmi, ki jih je videl v svojem življenju.

Komaj uro pozneje smo srečali psa, ki ga je zadela ista usoda. Ležal je na pesku, grizel kamen ter imel oči vprte v dva orla, ki sta si tik ob njem čistila dolga peresa. Čakala sta njegove smrti. Tako ga je bil prevzel strah pred orli, da se ni niti ozrl na našo karovano, ko smo šli mimo».

Deževni dan.

Danes rano solnce milo,
danes solnce ni izšlo;
kam se je pa vendar skrilo,
al je v druge kraje šlo?

Ščuka Angela,
6. razred v Barkovljah.

Pravljica o zlati ovci.

Pripoveduje se, da je pasel nekoč pod sivim Cavnom pastir čredo ovac. Drob-nica se je zadovoljno pasla, pastir je medtem nabiral planinske cvetlice ter si jih zatikal za klobuk. Kar zapazi, da mu manjka ena ovca. Preišče vse koticke, pogleda za skale, kliče in vabi, toda zaman. Ker se je začelo mračiti, se napoti z ostalo čredo domov, misleč, da pride ovca sama domov. Kar ugleda zgubljeno ovco, kj se je ravno kobacala iz neke votline. Pa kakšna je bila? Vsa se je lesketala samega čistega zlata. Pastir obere zlato z ovce, napolni si vse žepe, in tudi v nedra si nasuje suhega zlata. Nato hoče še v votlino, pa ker se je medtem že skoro znočilo, opusti to namero. Misli si: jutri pogledam sam v votlino, s seboj prinesem oprtnjak (naramni koš) in ga naložim do vrha z zlatom. Naloži tedaj pred votlino kamenja, da bode drugi dan takoj našel ono mesto, in hiti proti domu. Ko pride domov, pove vsem vaščanom, kaj se je zgodilo. Tedaj so vsi komaj pričakovali jutra. Ob zori so se napotili v goro, pastir jih

je vodil. Prišli so vsi potni na mesto, iskali so votlino, in kup kamenja, ali zaman. Pravega mesta niso mogli najti, iskali so še dolgo in iščejo ga še dandanes.

Slokar Angela.
učenka II. razr. v Lokavcu.

Dvanaajst palčkov, miška in črevelj.

Nekoč je živel dvanaajst palčkov. Stanovali so v enem črevelju v gozdu. Nekega dne je sedel palček pred čreveljem in je zagledal miško. Miška je prišla k njemu in on jo je božal. In ko jo je palček božal, so padali dijamanti iz dlake. Palček jih je pobral. Ko jih je šel kazat ljudem, se je miška spremenila v deklico. Ko se je vrnil palček je zagledal miško-deklico. In ji je rekel, da naj gre z njim v črevelj. In deklica je šla z njim v črevelj. Palček se je z njo poročil. Pa so napravili gostijo in so še mene povabili. Pa sem se tako napila, da imam še sedaj jezik moker.

Kmet Silvi,
učenka II. r. III. odd. v Podkraju
pri Vipavi.

Jesensko veselje.

Nekega jesenskega večera smo ličkali koruzo. Zelo sem bila zaspana, zato sem premišljevala, kako bi se izmuznila od belacev. Rada bi zaspala, pa nisem smela; bala sem se, da bi me mati ne

okregala; pa tudi, da bi me ne začeli še drugi posnemati; to bi bilo še hujše, ker bi morala drugi dan sama ličkati.

Kar vstopi Markova strina; ta je znala tako pripovedovati, da bi se je človek nikoli ne naveličal poslušati. Vsi smo sprejeli strino z vidnim veseljem in vsak ji je ponujal sedež. Jaz — kakor da bi me kdo obliž z mrzlo vodo, — nisem bila več zaspana. Takoj sem jo prosila, naj pove kako pravljico. Res je začela pripovedovati in vsi smo jo z veseljem poslušali. Poslušala bi jo vso noč, če bi le hotela pripovedovati.

Filipčič Viktorija,
Rihemberk VII. šol. leto.

Moje ljube kokoške.

Kakor si je človek udomačil druge živali, tako si je tudi kokoš, ki mu mnogo koristi. Pri sosedu sem jih videl, kako so greble po dvorišču; ko sva prišla s sosedom k njim, so vse pritekale, jedva sva se jim ognila; paziti sva morala, da nisva katere pohodila. Ko sem prišel domov, sem povedal mami in jo prosil, naj jih kupi. Res sva šla drugega dne k sosedu in mama je izbrala deset lepih kokoši. Ze tam sem izbral lepo črnuho s čopkom: «Ta bo pa moja.» Z bratom sva poiskala na podstrešju nekoliko deščic in iz njih sva jim zbilala imenitno poslopje na dvorišču v kotu. Postavila sva ga na kole, da bodo stanovale na suhem. Tudi zajčke imamo, ki niso nič plašljivi. Ko so pa dobili v družbo kokoške, je trajalo precej dni, da so se privadili. Tudi potuhneni muc in sultan sta gledala začudeno nove sodruge. Kokoši pa se niso prav nič zmenile za te poglede, ampak oblastno zagospodarile na dvorišču.

Sedaj je na dvorišču vse veselo in živo. Tri hišice krasijo naše dvorišče: sultanova pod kuhinjskim oknom, zajčja hišica in tam v kotu pa kokošnjak. Imamo še drugih ljubkih živalic. Gospoško se sprehaja sem ter tja puran, tam pri vodnjaku v vodi so racke in gosi, ki se postavljajo v vodi na glavo ter si iščejo črvov.

Ko sem zjutraj vstal, sem prosil mamico, naj dá, da jim ponesemo jesti. Kmalu je bilo vse okoli mene; petelin

mi je skakal na ramo. Ko sem jim nasul vse v koritce, so hiteli jesti in se celo katerikrat kavsnile. Najpožrešnejša je bila moja črnuha. Ko so pojedle, so prišle za mano celo v kuhinjo protestovat in zahtevati še hrane. Zapodil sem jih; a na dvorišču so dvignile vse skupaj ravs in kavs; vse je kričalo.

Branimir Urbančič.

Tolmin, učenec I. r. mešč. š.

Prebrisani Ribničan.

Nekoč je šel Ribničan na postajo. Tam vpraša uradnika, koliko mora plačati do te in te postaje. Uradnik mu odgovori: «Treba je samo osem grošev.» Ribničan odgovori: «Ne, toliko ne dam. Če hočete vam dam samo tri.» «Kaj? Tukaj se ne sme barantati; če hočete dajte osem grošev ali pa nič», reče jezno uradnik. «Tri, če hočete, ali pa grem peš. odgovori Ribničan — «samo to vam povem: še klicali me boste nazaj, jaz pa vam bom pokazal figo.»

Nato jo mahne peš po stezi ob tračnicah. Kmalu za njim pridrdra vlak. Na lokomotivi je zapiskalo. Ribničan se obrne, pokaže «fige» navskriž, in zakriči: «Le piskaj, le, lukamatija, saj sem vedel, da me boš klical nazaj. Zdaj pa se ne peljem niti za tri groše.»

Zapisal Zidarič Rudolf
učenec 6. š. l. v Šempolaju.

Zaspanec.

Moja teta mi je nekdaj to le zgodbico povedala. Imeli so enega učenca, vabil se je namreč v trgovini. In ta učenec je silno rad spal. Zvečer, ko so molili sv. rožni venec, on ni molil, ampak spal. Nekega večera so tudi molili sv. rožni venec in on je zopet zaspal; ko so odmolili so šli vsak vsvojo sobo k počitku, njega so pa pustili naprej spati. Sele ob treh ponoči se je zbudil. Ves zbezan je tekal od sobe do sobe, da je zbudil vse, ki so spali. Povpraševali so ga, kaj se je zgodilo, a on je le molčal in ni hotel nič povedati; potem pa je šel tudi on k počitku.

Vselej pa kadar so molili sv. rožni venec, je šel sedet drugim na pot, da bi ga ne pustili zopet samega, ker se je namreč bal strahov.

Aleksander Perkan,
učenec III. r. ljud. šole v Trnovem.

□□ ZA KRATEK ČAS □□

Stolp.

Sestavi! V. E., uč. VII. r. v. Rojani.

1.	o	soglasnik
2.	o m m	mesto v Italiji
3.	m	soglasnik
4.	g t t t r r s	ime slovenskega pisatelja
5.	k k k	rinski bog vina
6.	k p p	otok v Kvarnerskem zalivu
7.	e e e	števnik
8.	a e a h h	slovensko moško ime
9.	l l b ž ž	pokrajina blizu svete dežele
10.	d i i i v	cerkvena posoda

Od zgoraj navzdol po sredi čitaš moj priimek in moje ime.

Magična kvadrata.

N	N	R
M	E	C
I	G	E

8	32	4
36	20	12
24	16	28

Razvrsti števila v desnem kvadratu tako, da dobiš v vseh vodoravnih, navpičnih in navskrižnih vrstah vsoto 60. — V istem redu preloži črke v levem kvadratu, pa dobiš ime nekega slovenskega pisatelja.

Uganke:

I.

(Priobčila Lužar Adela v Trstu pri Sv. Jakobu.

Kakor vile spredi,
debel sod na sredi;
sad ima metlo,
kaj je to?

II.

Priobčil Pipan Danilo iz Komna.

En klobuk, pa dve glavi; en rep, pa dve roki; štiri nosnice, dve škornjici; šest nog, po štirih gre. Kaj je to?

Besedna uganka.

Priobčil Malalan Karel z Opčin.

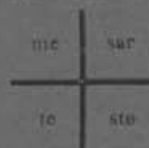
Z r ti kažem vselej barve razne,
ko prikaže sonce se prijazno.
S k pa v roki ostra sem priprava,
ki rastline mnoge pokončava.

Če prvo črko izpustiš
živalice ime dobiš,
ki rada pika in vbada,
a vendar nekaj ima rada?

Rešitev ugank v 9. in 10. številki „Novega Roda“

Demant: P. vas, Trsat, vreteno, Pasuškin, prašnik, sokol, bič, it. — Pa-
suškin.

Križna zastavica:

Šaljivo vpražanje: Pet- „er“.

Računska uganka: 19 puranov, 1 kokoš, 80 piščet.

Besedna uganka: sok, sol, kol, lok, oko, kos, kolo, slok.

Pogovor sobnih delov: okna, vrata, strop.

Vse uganke so prav rešili:

V Sečani: Malči in Milica Štolfa.

Na Grabovem ob Bači: Danica Florjancič, Andrej Satler.

Na Opčinah: Oskar Šonc, Karel Malulan.

V Ricmanjlih: Viktorija Žuljan.

V Idriji: Zinka Skok.

V Nabrežini: Valerija Gruden.

V Dutovljah: Božidar Živec.

V Koprivi: Vladko Šonc.

Izžrebani ste bili:
Danica Florjancič z
Grabovega ob Bači
ter:
Zinka Skok iz Idrije
(meščanska šola)

Prejeli sta v dar:
Mladinske pesmi
Emila Adamiča.